

Makale Türü: Araştırma Makalesi
Çin ve Osmanlı İmparatorluklarında
Hadımlık Müessesesinin Karşılaştırmalı Analizi*

Feyza Görez¹

Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü,
Orcid id: 0000-0002-7431-8877

ÖZ

Hadımlara ilişkin dünya turu, Türkiye'den, Hindistan'dan, sahil bölgesinden, Mısır'dan, Mağrip'ten ve İtalya'dan geçerek Çin'e ve Rusya'ya kadar uzanmaktadır. Bütün coğrafyalarda hadım edilmiş tüm bu insanları birbirine bağlayan ortak noktalar vardır. Kimisi tanrının uğruna kendini feda ederken, kimisi saray kapılarının arkasındaki ihtişamlı hayata kanıp erkekliklerinden vazgeçmiştir. Kimisi bıçakçıya bedenini koşulsuz teslim ederken, kimisi her şeyden habersiz bir sabah uyanığında kendini hadım edilmiş bulur.

Osmanlı tarihinde olduğu gibi, uzak ve eski komşumuz Çin medeniyetinde de hadımlar saray teşkilatında önemli bir yere sahiptir ve 20. yüzyılda her iki medeniyette de saray kapıları kapanana kadar güçlü mevcudiyetlerini sürdürmüşlerdir. Bu makalenin konusu Çin'den Osmanlı saraylarına uzanan hadımlık müessesinin karşılaştırmasıdır. İki farklı medeniyette hadım etme yöntemleri, sebepleri ve bağlı buldukları patrimonyal bürokrasi içerisinde konumları karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır.

Anahtar kelimeler: Hadım, Harem Ağası, Osmanlı, Çin, Tai Jian

A Comparative Analysis Of Eunuchhood In Chinese and Ottoman Empires

ABSTRACT

The world tour of eunuchhood passes from Turkey, India, coastal areas, Egypt, Maghrib and Italy onto Russia and China. There are common features of people who are castrated in those areas that tie them together. Some of them sacrificed themselves for the sake of God while some of them got tricked into the life behind the palace gates and had given up their manhood. While some of them offered themselves under the knife, some of them unaware of everything found themselves as eunuchs when they woke up one morning.

In Chinese civilization, our distant and old neighbour, the eunuchs had a prominent position in the palace organization. And kept their positions until the palace doors were shut in 20th century. This paper will compare the eunuchhood in China and the Ottoman Empire. The methods and reasons of castration and the position of eunuchs in the patrimonial bureaucracy they belong to will be examined comparatively.

Keywords: Eunuch, Ottoman, China, Tai Jian

* Bu çalışma Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doğu Dilleri (Sinoloji) Anabilim Dalı'nda 2017 yılında tamamlanmış "Çin Tarihinde Hadım Olgusu ve Hadımların Hanedanlık Yönetim Sistemindeki Etkileri" başlıklı doktora tezinden üretilmiş olup 3 Ekim 2018 tarihinde XVIII. Türk Tarih Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ **Sorumlu Yazar:** Doktor Öğretim Üyesi, Feyza Görez, E-mail:fgorez@erciyes.edu.tr, Phone:0(352)2076666(33878)

1. Giriş

Hem basit hem de çoklu tek bir gerçeği ifade etmek için kullanılan hadım etme, iğdiş etme, kısırlaştırma gibi terimlerin sayısı hiç de az değildir. Cinsel organların tamamen veya kısmen kesilerek bedenden ayrılması olarak tanımlanabilen hadım etme, tüm dünyada gerçekleştirilen bir uygulamadır ve günümüzde de hala devam etmektedir. Bir erkeği üreme yetisinden mahrum etmek, dini sebeplerin yanı sıra, sanatsal ve siyasi sebeplerle veya kişiyi cezalandırma amacıyla kullanılır ve dünyadaki tüm toplumları büyülemiş olan canavarca bir kudrettir (Marliave, 2015, s. 11).

Hükümdarların saraylarında ve ordularında hadımların kullanılması, bugün Irak ve Suriye dediğimiz yerlerin çoğunu yaklaşık MÖ 911'den MÖ 612'ye kadar yönetmiş olan Asurların zamanına kadar gider. Asurların, dünyanın çeşitli yerlerindeki müzelerde sergilenen duvar rölyefleri, sakallı kralların ve avcılarının yanında, hadım oldukları neredeyse kesin olan sakalsız nedimlerin görüldüğü av sahneleri sergiler (Hathaway, 2014, s. 19). Bunun yanı sıra hadım üretme konusunda Yeni Babil'i kuran Asurlu güzel kraliçe Semiramis'in de adı anılmaktadır. Kendisinin düşmanlarını güçsüz kılmak için savaş esirlerini hadım ettirdiği söylenir. Aynı zamanda birçok sevgilisi olduğu ve onları kullandıktan sonra hadım ettiği de söylentiler arasındadır (Marliave, 2015, s. 11). Hadımlar büyük olasılıkla aynı dönemde doğuda hanedanlıkların başlamasıyla ortaya çıkmıştır. İlginç olan şudur ki hadımların tarihi olaylara bulaşması doğuda da batıda da aynı tarihe, sekizinci yüzyıla denk gelmektedir. Tarihçilerin babası Herodot hadım sisteminin Pers adetlerine dayandığını, Perslerin hadım adamlara diğerlerinden daha çok güvendiğinden bahseder. Üstelik Pers hadımları sadakatlerinden dolayı övmüştür. Genel olarak inanılan hadımlık kavramının Yunanlıların hadım etme performanslarından ve onları ticari olarak satmalarından yayıldığı bilinmektedir. Herodot, Yunanlıların hadımları Lidya'nın başkenti Sardis'de bulunan Efes tapınağında sattıklarını yazmıştır. Görünüşe göre hadımlar bir ticaret unsuru olarak kullanılmıştır (Heredotos, 2011, s. 455).

Kuşkusuz, bugün Orta Doğu olarak bilinen bölgelerin büyük bölümünü yöneten Bizans (Doğu Roma) ya da Sasani (Pers) imparatorluklarının ikisi de 7. yüzyılın başlarında İslamiyet ortaya çıktığında hadımları hem ordularında hem de saraylarında geniş ölçüde kullanıyorlardı. Ancak ordu komutanları olarak ya da harem odalarında kapı muhafızlığı olarak kullanılmasının yanı sıra, diğer bir Bizans adeti ise hadımların kilise ayinlerinde kullanılması olmuştur (Hathaway, 2014, s. 19). Nitekim bu gelenek 17. ve 18. yüzyıllarda Avrupa kiliselerinde soprano seslerin¹ yani *castrati*'lerin ortaya çıkmasına sebep olmuş ve uzun süre varlıklarını korumuşlardır. Hadımlar Rusya ve Hindistan'da tamamen farklı sebeplerden karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde Mumbai'nin banliyölerinde yaşayan Hintli hijralar (hadım), yer altına saklandıkları düşünülen Rus Skoptzy Tarikatı üyeleri hadımlar ile benzerlikler gösterir çünkü bu bölgelerde hadım edilmenin dinle ve kutsallıkla yakından ilgisi olmuştur.

¹ Hadımların da içlerinde bulunduğu ilk Hristiyan korolar yani *a capella*'lardır ve dini batı müziğinin temelini atmışlardır. Bu uygulama Akdeniz havzası çevresi, Ermenistan, Gürcistan ve hatta Rusya bu akımdan etkilenmiş ve artık 12. yüzyılda hadımların tiz sesleriyle söyledikleri ilahiler tüm Doğu kiliselerinde çınlamaya başlamıştır. 16. yüzyıla gelindiğinde hadımlar Papalık korolarında iki yüz yıl sürecek maceralarına resmi olarak başlamışlardır. Öyle ki 1668-1798 yılları arasında Roma'da Papalık Devletleri'ndeki tiyatro sahnelerinde hiçbir kadın kalmamıştır. Tüm kadın rolleri hadımlar tarafından canlandırılmaktadır. 1903 yılında yenilikçi Papa X. Pius Vatikan Şapeli'ne yeni hadım çocukların gelmesini yasaklasa da Son İtalyan hadım Alessandro Moreschi on yıl daha sahnelerde boy göstermiştir. Böylece, Hristiyan kilisesi, hadımları kölelik dışında bir amaçla çalıştıran ilk ve son kurum olmuştur (Görez, Çin Tarihinde Hadım Olgusu ve Hadımların Hanedanlık Yönetim Sistemindeki Etkileri, 2017).

Dünya tarihindeki son hadımlar 20. yüzyılın ikinci yarısında ölmüşlerdir. Pekin'deki Yasak Şehir'de ve Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde İstanbul'da hadımların hepsi farklı farklı ya da birbirine benzer efendilerinin hizmetindeydiler ve her iki ülkede de Cumhuriyetin ilanı ile kendilerini kapı dışarı edilmiş buldular. Bu çalışmamız aynı sebeplerle tarihte yer edinmiş hadımlar üzerine bir karşılaştırma niteliğindedir.

2. Osmanlı İmparatorluğu'nda Hadımlık Müessesesi

“Yedi ya da sekiz yaşındaydım, atlılar yanımıza geldiğinde kasaba meydanında kendi yaşımda çocuklarla oynuyordum, bizim kasabamızın adamlarına benzemiyorlardı, tenleri daha beyazdı ve silahları vardı. Arapça konuştuklarını sonradan öğrendim. Atlarından inip bizi kucakladılar. Bana ne olduğunu anlayamadım: Bir adam, ağzımı kapayarak beni atının üzerine fırlattı, bağıramadım, gözlerim yuvalarından fırlayacaktı... Bizim gibi başka çocuklar da vardı, üç gün boyunca hiçbir şey yiyip içmeden orada kaldık, sonra da hadım edildik. Çektiğim acıyı ve işkenceyi uzun yıllar boyunca hiç unutamadım... Mevsimlerden kıştı. İlk defa kar görüyordum. Üşüyordum. Yakup beni Çerkez Mehmed Paşa'ya hediye etti. Bir insan hediye edilebilir mi? Bunun olabileceğini o zaman anladım. 1918'de Meşrutiyet'le beraber bizi azat ettiler.” (Etiyopyalı Hayrettin Efendi: Habeşistan, 1906)

Genellikle Orta Afrika ve Habeşistan'da daha çocuk yaşta köle tüccarlarının eline geçip, ne olduğunu anlamadan kendilerini hadım edilmiş bulduklarında dünyalarının karardığını düşündüler Osmanlı sarayının hadımları. Ancak aşağılık olarak görülen bu insanlar ellerindeki yaşama ve üreme zevklerini körelten bir ameliyeden geçmenin, kendilerine ne gibi hür ikbal kapısı açtığını elbette bilmezlerdi. Ağalar Ocağı'nda tam bir görev adamı olarak yetiştirildiler ve padişaha yakın olmanın gururunu doya doya yaşadılar ve dillere destan Osmanlı haremının asırlarca bir sır olarak kalmasını sağladılar (Şimşirli, 2016).

Hadımların kullanıldığı Osmanlı saraylarında harem hayatı ve teşkilatının hangi tarihte başladığı kesin olarak bilinmemekle beraber Edirne Sarayı'nın yapılmasıyla başladığı ve İstanbul'un alınması ile geliştiği tahmin edilmektedir (Uluçay, 2013, s. 204). N. M. Penzer “Harem” adlı eserinde harem ve harem teşkilatının Orta Doğu ve Uzak Doğu'da yüzyıllardır süren bir gelenek olmasına rağmen Türklerin bu uygulamayı bilmediklerinin yanı sıra gerek de duymadıklarını ve harem Osmanlı'ya Bizanslılardan miras kaldığını belirtmiştir (Penzer, 2014, s. 184). Uluçay ise Penzer'in bu şekilde bir söylemle hataya düştüğünü, çünkü harem Araplarda ve önceki Müslüman Türk devletlerinde kullanımının bilindiğini öne sürmektedir (Uluçay, 2013, s. 204).

Harem teşkilatı yapısı bakımından incelendiğinde Fatih Sultan Mehmet zamanında Enderun mektebi ile birlikte oluştuğu varsayımı çıkarılmaktadır. Burada da tıpkı Enderun teşkilatına benzeyen bir devşirme usulünün uygulandığı görülmektedir. Enderun mektebinde devşirilen erkek çocuklar nasıl devletin en yüksek memurluklarına kadar çıkabilmişlerse, hareme çeşitli yollardan alınan hizmetçi erkek köleler (hadımlar) ve cariyeler de kendi aralarında belirlenen sitemli bir makam yükselişine sahip olmuşlardır. Cariyeler, kalfa, usta, gözde, ikbal, kadınefendi ve valide sultan unvanlarını alarak sultanlık makamına kadar yükselebilenken, hadımlar ağa namıyla anılmış, en yüksek mertebede olan Dârüssaâde ağalığına varanların derecesi Sadrazam ve Şeyhülislamdan sonra gelmiştir (Akgündüz, 2012, s. 122) (Uluçay, 2013, s. 204).

Osmanlı devletinde hadımların kesin olarak hangi tarihten itibaren kullandıkları net olmamakla beraber, Ata Efendi, hadım ağalarının harem hizmetine alınmasının II. Murad

zamanında olduğunu yazar. Uluçay'a göre ise II. Murad zamanında Rumeli Beylerbeyi bulunan Hadım Şahabeddin Paşa'nın yaşı göz önünde bulundurulursa, hadımların Osmanlı sarayında görevlendirilmelerinin Çelebi Mehmet zamanına rastlaması gerektiği savunulur (Uluçay, 2013, s. 206). Seyyahların kitaplarına göre ise, Fatih zamanında siyah ve beyaz hadımların haremde çalıştıkları anlaşılmaktadır (Altındal, 1993, s. 71).

Osmanlı saraylarında görev yapan hadımların diğer medeniyetlerdeki hadımlardan temel farkı, hiçbirinin Osmanlı tarafından hadım edilmiş olmamasıdır, hepsi Orta Afrika'dan ya da Habeşistan'dan getirilenlerin köle olarak satın alınması yolu ile temin edilmiştir. Bunun sebebi, bir kişiyi cinsel arzularından mahrum bırakmanın yani hadım etmenin İslam hukukunda caiz görülmemiş olmasıdır. Osmanlı şeyhülislamı hadım etmenin ya da olmanın caiz ve meşru bir fiil olmayacağına dair kesin fetvalar vermişlerdir. Şeyhülislam hadımlığı yasaklayan fetvalarını Kur'an'da geçen şu ayete dayandırmışlardır; "(Şeytan devamla şöyle der): *Ve mutlaka onları saptıracağım ve her durumda onları kuruntulara düşürüp, olmayacak kuruntularla aldatacağım. Mutlaka onlara emredeceğim de hayvanların kulaklarını yaracaklar ve yine mutlaka onlara emredeceğim de Allah'ın yarattığını değiştirecekler. Ve her kim Allah'ı bırakıp şeytani dost edinirse, şüphesiz açıktan açığa bir zarara düşmüştür!*" (Kur'an, Nisa, Ayet 119, 2018). Bunun yanı sıra hem İslam hukukçuları hem de Osmanlı Şeyhülislamı hadım fiilini teşvik edeceğinden dolayı, başkaları tarafından hadım edilmiş insanların istihdam edilmesinin de mekruh olduğunu belirtmişlerdir. Köle olarak satın alınıp sarayda görevlendirilen bu hadımlar, karakterleri ve fiziksel özellikleri bakımından değerlendirilmek üzere birçok elemenden geçerdiler. Keykavus Bin İskender tarafından yazılan tasavvufî eser Kâbusnâme'de, haremde görev yapacak olan hadımların çirkin ve kara olanlardan seçilmesi, benzi kızıl olanlardan ve sarışınlardan uzak durulması gerektiğine, onların zararlı olduklarına dair salık verilmiştir. Saraya girdikten sonra hadım olmalarına rağmen erkeklik organlarında bir büyüme ya da değişiklik olan ve tekrar cinsel münasebete hazır olan hadımlar ya haremden uzak olarak sarayda başka görevlerde çalıştırılmış ya da belli bir maaşa bağlanarak saray dışına çıkarılmış ve hayatlarına devam etmişlerdir. Akgündüz'ün yorumuna göre Osmanlı hükümdarları kendilerinden önce batı ve Çin saraylarında yaşanmış olan ahlaksızlıkların kendi saraylarında yaşanmasını istemedikleri için böyle bir yöntemle başvurmuşlardır (Akgündüz, 2012, s. 123-127).

Osmanlı sarayında çeşitli konumlarda görev alan hadımlar ak hadımlar ve siyah hadımlar olarak ikiye ayrılmaktadır.

Ak Hadımlar: Osmanlılar genişleme zamanında ak hadımları daha çok esirlerden sağlıyorlardı. Macarlar, Almanlar, Slavlar daha sonraları Gürcü, Ermeni ve Çerkezlerden hadım olanlar satın alınarak temin edilen bu hadımlara ak ağalar adı verilmekteydi. Fakat bunlar dayanıksızdı ve hadım edildikten sonra da çoğu ölüyordu. III. Murad'ın 1582'de Dârüssaade Ağalığını yani kızlar ağalığını zenci kızlar ağası Habeşi Mehmed Ağa'ya verişine kadar kızlar ağası hep ak ağalardan seçilirdi. Görevleri harem dairesini korumak ve gerekli hizmetleri görmektir, dış göreve atandıklarında vezirlik rütbesi verilir ve genelde Mısır valiliğine gönderilirdiler (Akgündüz, 2012, s. 128) (Uzunçarşılı, 1988, s. 172-173).

Siyah Hadımlar: Özellikle III. Murad döneminde siyah hadımlar Osmanlı saraylarına girmeye başlamıştır. Bunun sebebi ak hadımların fitneye daha çok yol açma ihtimali, teminlerindeki güçlük, hadım edilmelerinin zorluğu ve dayanıksız olmalarıdır (Akgündüz, 2012, s. 128). Siyah hadımlar ilk zamanlarda çok ucuza sağlanıyordu, aynı zamanda harem işlerini de beyazlardan daha iyi beceriyorlardı. Bu nedenle, saraydaki itibarları arttı ve ülkede bir zenci hadım alışverişi başladı (Penzer, 2014, s. 179). Esir tüccarları Mısır, Habeşistan ve Orta Afrika'ya kadar giderler, türlü yollarla elde ettikleri zenci çocukları hadım ettirdikten sonra Mısır, İstanbul başta olmak üzere diğer Akdeniz limanlarına satarlardı (Uluçay, 2013, s. 207).

Hareme alınan zenci hadımlardan bir ocak kuruldu ve buna ‐Ağalar Ocağı‐ adı verildi. Burada zenci hadımlar kendilerinden büyük diğer deneyimli hadımlar tarafından yetiştirilir, Türkçe öğretilir, sıkı disiplin kuralları çerçevesinde tıpkı Enderun okulunda olduğu gibi eğitim alırlardı. Çiçek isimleri ile adlandırılan bu zenci hadımlar eğitim sürecinden sonra haremden bulunan şehzadelerin, kadın efendilerin, sultanların ve valide sultanın hizmetine tayin edilirdi. Bu ocaktan yetişenlere genelde harem ağası adı verilir. Dışarıda evi bulunan sultanların ve hanedan mensuplarının hizmetine görevlendirilen hadımlar da yine bu ocaktan seçilerek gönderilirdi (Akgündüz, 2012, s. 128) (Uluçay, 2013, s. 207-208). Ayşe Osmanoğlu'nun kaleminden yazılmış ‐Babam Sultan Abdülhamit‐ adlı eserde harem ağalarının belli başlı görevleri řu cümlelerle birinci ağızdan aktarılmıştır: ‐... Sabah akşam harem-i hümayûnun kapılarını kilitlemek, kapıda nöbet beklemek, girip çıkana bakmak, arabalara refakat etmek, doktorlarla beraber girip çıkmak, hariçten içeriye hiçbir kimseyi bırakmamaktır. Buna 'halvet tutmak' derlerdi.‐ (Osmanoğlu, 2013, s. 85).

Harem ağalarının sayılarına dair net bir bilgi bulunmamakla birlikte, Fatih zamanında 20, 1517'de 40, 1537'de 20'yi geçmediğini savunan Akgündüz ve Uluçay, Penzer'in kitabında belirtmiş olduğu 16. yüzyılın sonlarında 600-800, 18. yüzyılın sonlarında ise 300-500 kişilik hadım nüfusunun çok mübalağalı rakamlar olduğunu, batılı yazarların bu söylemlerinin sebebinin özellikle Müslüman bir devlet olan Osmanlı Devleti'ne yapılmış karalama olduğunu savunmaktadırlar (Akgündüz, 2012, s. 129).

Osmanlı sarayında görev yapan hadımların görevleri ve statülerinden kısaca bahsetmek gerekirse, haremağalarının başı ve en üst düzey yetkilisi Kızlar Ağası, Bâbüssaade Ağası veya Kapı Ağası da denilen amirleriydi. Resmi unvanı Dârüssaade Ağası idi. Osmanlı Sarayı'nın ve bütün iç harem halkının başı olmakla birlikte daha önce de belirttiğimiz gibi derecesi sadrazam ve şeyhülislamdan sonra gelirdi. En önemli görevleri; padişahın haremını korumak, harem için gereken cariyeleri temin etmek, haremden bulunan cariye ve diğer hadımların terfi ve ceza işlemlerini padişaha bildirmek, Surre Alaylarını¹ düzenlemek, haremın bütün harici ihtiyaçlarını harem ağalarına yaptırmak ve kendine bağlı bulunan personelin tayinini yapmaktır (Akgündüz, 2012, s. 129).

Kızlar ağasının emrinde çalışan diğer hadımlar, bu görevin ak hadımlar ve siyah hadımlar arasında geçiş yapması dönemlerinde bazı ufak tefek değişiklikler göstermiştir. 16. Yüzyılın sonlarına kadar kızlar ağasının altında, rütbe sırasıyla şunlar bulunurdu: Has Odabaşı, Hazinedâr Baş (haremın masraflarına bakan ağa, bunun haremden bulunan cariyelerin başı olan Hazinedar Usta ile karıştırılmaması gerekir), Kilerci Baş, Saray Ağası ve Saray Kethüdası. Bunlardan sonra, Köşebaşı, Baş Eski Ağa ve İki Özenđi Ağası gelir.

Daha sonraki tarihler için ise şöyle bir sıralama ve izah mümkündür:

Kapı Ağası (Kızlar Ağası): Harem Ağalarının reisi.

Saray Ağası: Ak hadımların ağası, Kızlar Ağasının birinci yardımcısı.

Saray Kethüdası: Ak hadımların saray ağasından sonra gelen amirleriydi ve Kapı Oğlanı Kethüdası diye de bilinirdi. Siyah hadımlarda Kızlar Ağasından sonra gelen Saray Ağası ve Saray Kethüdası mertebesi bulunmamaktaydı.

Baş Kapı Gulâmı: Bunlar siyah hadımlarda Kızlar Ağasından sonra gelen makam sahipleriydiler.

İkinci Baş Kapı Gulâmı: Bir öncekinin yardımcısıdır.

¹ Surre-i Humâyûn Alayı veya Surre Alayı olarak bilinen bir kurumdur, Osmanlı zamanında Hac zamanı İstanbul'dan Mekke ve Medine'ye yardımları ve hediyeleri götüren kafilerdir. Bu alay İstanbul'dan törenle uğurlanırdı. Osmanlı padişahları 1517'den itibaren Haremeyn'in Osmanlı yönetimine girmesinden itibaren surre gönderimini düzenli bir hale koydular. (İslam Ansiklopedisi: cilt:37, sf:567-569)

Musâhibler: Harem ağaları içinde yer alan diğer bir önemli grup ise musâhiblerdir. Baş, ikinci ve üçüncü musâhibler adıyla bizzat padişah tarafından tayin edilen bu kişiler padişah odası önünde nöbet tutarlar, sultanın emirlerini harem halkına ve divan azalarına duyururlardı. Sultan Hamid'in 12, Sultan Reşad'ın altı ve Sultan Vahidüddin'in dört musâhibi bulunduğu belirtilmiştir (Akgündüz, 2012, s. 129-132) (Uluçay, 2013, s. 207-211) (Penzer, 2014, s. 178).

Görüldüğü üzere Osmanlı'da seçkin kölelik olarak adlandırabileceğimiz bir sınıfın parçası olan hadımlar, statü olarak her ne kadar üst sıralarda olsalar da tarih onlardan bahsetmekten çok zevk almaz. Hele ki karakterleri, hadım edilme yöntemleri, cinsel arzuları ve yoksunlukları ile alakalı neredeyse hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Bu doğrultudaki eksikliğin giderilmesi için referansımız Çin kaynakları olmaktadır.

3. Hadımlar İmparatorluğu Çin

Çin tarihine göz attığımızda ise hadımların kullanımı Osmanlı'ya ya da diğer medeniyetlere nazaran oldukça erken bir döneme denk gelmektedir. Daha önce de belirttiğimiz gibi doğuda hadımların kullanılması yazılı kayıtlara göre batı ile aynı dönemlere denk gelmektedir. Çin'de İlkbahar Sonbahar Dönemi (春秋□代)¹ yaşanırken ve hadımlar yerel beyler tarafından politikada aktif olarak yer edinmişler, çoktan yöneticileri kasten öldürüp, prensleri iftirayla ölüme sürükleyen şeytanlık yolundaki hikayeleri ile kaydedilmeye başlanmışlardır. Sekizinci yüzyılda Zhou hükümdarlarının doğuya taşınması ile İlkbahar Sonbahar Dönemi başlayana kadar onların faaliyetleri çok da net değildir. Bilinir ki hadımların ortaya çıkışı Zhou'dan çok daha önceye dayanmaktadır ancak kaynaklarımız bu konuda yetersiz kalmaktadır.

Her şeye rağmen hadımlarla ilgili Yin Hanedanlığına ait yerleşim yerlerinde kemikler üzerine kazınmış² bir resim, kayda değer bir keşif olarak değerlendirilebilir. Piktografi uzmanı Dr. Shizuka Shirakawa bir kemik parçası üzerinde iki bölümden oluşan 'yu ve Qiang halkının karakterini ortaya çıkartmıştır. şekli erkeğin cinsel organını ise kesmek fiilini ifade etmektedir. Bugünkü Tibet halkının atası olan Qiang halkı, Yin hanedanlığının batısında yaşamıştır. Yin yöneticisi Wu Ding 武丁'in bu kemiği kullanarak, Qiang halkından bir hadım hakkında tanrıya danıştığı düşünülmektedir (Mitamura, 1992, s. 28). Bu keşif İsa'dan 1300 yıl önce hadımların Çin'de yaşadığını kanıtlar niteliktedir.

Tespit edilebildiği kadarıyla, hadımların ortaya çıkışının en erken örnekleri savaş gereksinimiyle olmuştur. Yenilen düşmanlar ceza ya da intikam amacıyla veya bu işlemin insanları daha kolay yönetilebilir hale getireceği inancıyla hadım edilmişlerdir. Birinin esirlerini hadımlaştırması, askeri üstünlüğün etkili bir simgesi ve fethin saygınlığının pekiştirilmesi anlamına gelmekteydi. Ele geçirilen bir kabilenin toplu olarak hadımlaştırılmasının soykırım ile eşdeğer olduğu durumlar bulunmaktaydı (Mitamura, 1992, s. 54). Diğer hadımlaştırma örnekleri, Çin toplumunda cezalandırma, intikam veya

¹İlkbahar ve Sonbahar Dönemi, Çin'de MÖ 722-MÖ 481 tarihleri arasına denk gelen dönemdir. Bu dönem adını, Konfüçyüs'e atfedilen İlkbahar ve Sonbahar Kayıtları adlı kitaptan almaktadır. İlkbahar ve Sonbahar döneminde Çin 170 küçük devlete parçalanmıştı; bu küçük devletler arasında meydana gelen savaş ve istilalar dönemin karakteristik özelliği olmuştur.

²Jiaguwen: Kaplumbağa kabuğu veya hayvan kemikleri (çoğu sığırın kürek kemiğidir) üzerine oyularak veya kazılarak yazılmış Çince karakterlerdir. Shang Sülalesinin son dönemlerinden (商代后期 M.Ö. 1300-M.Ö. 1046) Zhou Sülalesinin ilk dönemlerine (周代M.Ö. 1046-M.Ö. 771) kadar olan zaman zarfında kullanılmıştır. İlkel Çince karakterlerin yazı sistemine geçiş safhası olan bir dönemdir. İdareci sınıf arasında kehanette bulunmak veya kâhinlik etmek dönemin oldukça yaygın bir hadisesi idi. Jiaguwen yazısı çoğu zaman kehanet hakkında kayıtlar almak için kullanılmıştır. Günümüzden üç bin yıl öncesine kadar gider. Şu ana kadar üzerinde Jiaguwen yazısı bulunan çoğu Shang Sülalesinin son dönemlerine ait yüz altmış bine yakın kemik parçası ve kaplumbağa kabuğu bulunmuştur. (Feyzullah Uygur, *Jiaguwen Yazısı İle Bazı Kavramların Gösterimi ve Değişimi Üzerine Bir Değerlendirme*, Avrasya Terim Dergisi, 2016, 4(2): 1-6)

hizmetçiler ya da daha zayıf hasımları küçük düşürme arzusundan kaynaklanmıştır. Buna benzer bir cezalandırma tarzı kadınlara da uygulanmıştır, bu yöntemde kadınlar iç organlarının bir kısmının alınmasına ya da üreme kabiliyetlerine zarar verme amacıyla karınlarına uygulanan keskin darbelere maruz bırakılmıştır (Tang , 2013, s. 32-33).

Ceza sistemi dışında haremi korumak için hadımların görevlendirilmesi ilk kez Qin Hanedanlığında (M.Ö. 221- M.Ö. 206) ilk imparator Qin Shi Huang Di döneminde kaydedilmiştir. Haremdeki kadınların sayısı üç bini geçince bu bölümün sadece görevli kadınlar tarafından düzene sokulamayacağını düşünerek, kadınlarını korumak için hadım edilmiş yüzlerce genç erkeği sarayda görevlendirmiştir (Anderson , 1990, s. 36).

Hadımların bir diğer temel grubu, hadım edilmeyi gönüllü olarak seçenlerdi. Kendisi de siyasal sebeplerle zorla hadım edilmeye maruz kalan önemli tarihçi Sima Qian 司馬遷¹ büyük eseri Shi Ji'de 史記², gönüllü hadımlaştırılmanın eskiye dayandığını söyler. Fakat bu tip hadımlık, yukarıda çerçevesi çizilen askeri bazlı uygulamanın sıkıca tesis edilmesi sonrasında yaygınlaşmıştır. Birçoğu bunu kârlı bir çalışmanın, hatta belki de siyasi etki ile saray hayatının lüks ve heyecanının yolu olarak görüyordu. Bazıları hadımlaştırılmayı cinsel arzuların yol açtığı oyalamalardan korunmanın yolu olarak seçiyordu. Bunlardan bazıları için hadımlık dini bir yoldu. Fakat bu son ikisine Çin'de çok seyrek rastlanılmıştır. Hadımlık, çoğu zaman bir kariyer seçimi, bazen aşırı yoksulluk ve diğer imkânların gaddarcasına kıtlığı kaynaklı çaresiz bir seçimdir. Ming döneminde kendini hadım etmek ya da ettirmek ölümle cezalandırılabilen yasak bir eylemdi. Bulgulara göre, yine de bu yönteme çoğunlukla başvurulmaktaydı, ironik olarak bu dönem aslında hadımlık sistemi ve gönüllü hadımlığın tepe noktasına şahit olmuştur (Stent, 1877, s. 173).

Saraylardaki hadım kullanımının sınırlarına dair tahminler Çin'in uzun hanedan tarihindeki muhtelif zamanlarda sayının 3.000 ile 70.000 arasında değiştiğini göstermektedir. Sistem tepe noktasına geç Ming hanedanlığı (1368-1644) esnasında, başkent Pekin'de 70.000 ve bütün kantonlar genelinde toplamda 100.000 civarında hadım çalıştığı dönemde ulaşmıştır (Hucker, 1961, s. 56). Bu dönem 1440'lardaki Wang Zhen 王振, 1470'lerdeki Whang Zhi 王志, 1500'lerdeki Liu Jin 刘瑾 ve 1620'lerdeki Wei Zhongxian 魏忠賢 gibi oldukça güçlü hadımların dönemidir (Tsai, 1996, s. 7).

Çin'in son hanedanlığı olan Qing hanedanı (1644-1911) döneminde hadımların sayısı tepe noktası olan Ming dönemindekine nazaran oldukça azalmıştır. İmparator Kangxi 康熙帝 hükümlerinde (1661-1722) 400-500 dolayında hadım bulunmaktaydı. Fakat bu sayılar sonraki Qing imparatorları altında yeniden artmıştır. Örneğin 19. yüzyılın sonraki döneminde imparator Tongzhi 同治 (1862-1874) ve İmparator Guangxu 光緒 (1875-1908) devirlerinde yaklaşık 2.000 hadım sarayda kullanılmaktaydı (Stent, 1877, s. 165).

¹Mağlup bir askeri kumandanı savunarak imparatorla görüş ayrılığına düşmesi sonrasında ceza olarak hadım edilmeyi tercih eden Sima Qian, hadımlaştırılma tecrübesinin ve bir hadım olarak hayatının iç parçalayan anlatımını M.Ö. 93'te Ren An'a 任安 yazdığı mektubunda bize bırakmıştır. Mektubunda ifade etmiştir ki; *Hadım edilme kadar büyük bir lekeleme yoktur. Bu cezaya maruz kalan birisi hiçbir yerde insan olarak görülmez. Bu yalnızca yeni bir tavır değildir, her zaman böyle olagelmıştır... Normal bir adam bile bir hadımla işi olduğunda gücenmekten geri kalmaz – kim bilir beyefendi ruhlular daha ne kadar fazla... Yüz nesil sonra bile utancım yalnızca daha fazla olacak. İşte bağırsaklarımı içimde günde dokuz defa yakan şey bu, öyle ki evde sersemlik içinde oturuyor ve nereye gittiğimi bilemeden uzaklarda kayboluyorum. Bu utancı ne zaman düşünsem sırtımdaki elbiseler ter içinde kalıyor. Ben yalnızca kadınların evlerini korumaya uygun olan bir köle olmaya layığım: en iyisi, dağların en dip köşelerinde saklanmalıyım.* (Birch, 1965)

²Shiji veya "Büyük Tarihinin Kayıtları"; MÖ 109 - MÖ 91 yılları arasında yazılmış tarih konulu eserdir. Sima Qian'in başyapıtı olan eser, Sarı İmparator zamanından yazarın kendi zamanına kadarki Çin tarihini konu almaktadır. Çin tarihindeki ilk sistematik tarih metni olması hasebiyle, kendisinden sonra büyük gelişme kaydeden Çin tarih yazımı ve nesrini (düzyazısını) büyük oranda etkilemiştir. Etkisi bakımından Herodot ve eseriyle karşılaştırılabilecek bir konumdadır.

Hadımlık sistemine son darbe Kasım 1924'te geldi. 1912 devriminin bir sonucu olarak Qing hanedanlığının yıkılmasını müteakip son imparator Xuantong'un 宣統帝 (1908-1911) maiyetindeki hadımlarla Yasak Şehir'deki Zijin sarayında yaşamasına müsaade ediliyordu. 1924'te General Feng Yuxiang 冯玉祥 isimli komutan tarafından gerçekleştirilen askerî darbe sonucunda devrik imparator sarayı terk etmeye zorlandı. Bu tarihi günde sarayda yer işgal eden hadımların sayısı 470 idi. Son Çinli hadım olan Sun Yaoting 1996'da 93 yaşında vefat etti; kendisi 1911 yılında 8 yaşındayken, Qing hanedanının yıkılışından yalnızca birkaç ay önce hadım edilmişti (New York Times 20.12.1996, 2017).

Diğer ülkelerdekine aksine Çin'deki hadım sisteminde bulunan alışılmadık özellik, bu ülkede en azından Qing Hanedanlığı sırasında, hadım çalıştırma hakkının yalnızca imparatorluk ailesi, ataları ve hanedanlığın kuruluşunda yardımcı olmuş belirli üst düzey vârislerin aileleriyle sınırlı olmasıydı. Stent'in anlatımıyla, "bütün niyet ve amaçlarıyla hadımlar, Çin'de, yalnızca asillerin hakkıydı". Hanedanlık ailesi üyelerinin sahip olabilecekleri hadımların sayısına dair belirlenmiş kanunlar vardı. İmparator 3.000 hadım; oğulları ve kızlarının her biri 30'ar hadım; torunları ise 10'ar hadım bulundurma hakkına sahipti. Vârisler 20 hadım bulundurabiliyorlardı. Bu durum, hadım sahiplerinin prestij ve görece sosyal statüsünü gösteren gider yasalarının doğasında bulunmaktaydı. Hadım bulundurma hakkı olanlar aynı zamanda bunu yapmak zorundaydı, yoksa imparatora rapor edilme ve pozisyonlarının haysiyetini korumadaki zafiyetleri dolayısıyla rütbelerini kaybetme tehlikeleri vardı (Stent, 1877, s. 148-149).

Sarayın özel ihtiyaçları açısından, etrafının hadımlarla çevrili olmasını şart koşan ilk imparator Doğu Han İmparatorluğunun kurucusu Guangwu 光武帝'dur. Ondan önceki hanedanlıklardaki hadımların sayısı saray görevlilerinin yarısı kadardı (Marliave, 2015, s. 34).

Hadımlar tarafından sarayda yüklenen görevler oldukça geniş çaplıydı. Dış mekân görevleri su taşıma, bekçilik, sandalye taşıma ve bahçıvanlığı içeriyordu. İç mekândaki görevleri ise aşçılık, oda, salon ve bulaşıkhaneye hizmetçiliğini içeriyordu. Bir kısmı saray kadınlarına rehberlik eden keşişler olarak çalışıyor, bazıları da tiyatro performansı ve saray eğlencesi hizmetleri sunuyorlardı (Xu, 2014, s. 9). Stent'in ifade ettiği şekliyle, "kısacası, sarayda her işi yapıyorlardı" (Stent, 1877, s. 26). Qing Hanedanlığı sırasında saraydaki hadım işgücü, bahçeleri, avluları, mutfakları, cephaneliği, mobilyaları vb. kapsayacak şekilde 48 resmi bölüme ayrılmıştı. Hadım birimlerinin en saygın olanı, başı saray görevlilerinin baş amiri olan "Seremoni Yönetimi" idi. Çin tarihindeki bazı dönemlerde hadımlar aynı zamanda dikkate değer askerî roller oynamışlardır. Örneğin Jin Hanedanlığı (1115-1234) esnasında, bir hadım olan Tong Guan 童官 Çin ordusunun 800.000'lik bir kısmının komutasında bulunmaktaydı. Ming Hanedanlığı esnasında yalnızca hadımların ateşli silah üretmesine izin veriliyordu (Mitamura, 1992, s. 108).

Yüzyıllar geçtikçe ve efendilerin kaprisleri devam ettikçe, Yasak Şehir'de, hadımlar için akıl almaz görevler verildiği de gözlemlenmiştir. İmparatoriçe Cixi kıymetli eşyalarının korunması için bir hadım ordusu kurdurur. "Sekiz hazinenin bekçisi" lakabıyla ünlü hadım Xiao Dezhang 小德官 kağıt, mürekkep, fırça, mürekkep hokkası, yeşim taşından yapılmış damga, mürekkep tamponu, tespih ve tütsüyü korumakla görevlidir. Bunun dışında iki bin parça eşyanın bulunduğu gardırobundan sorumlu bir hadım ve onun hadım hizmetkârları, en az yüz yemek ve yüz tatlının hazırlandığı mutfakta çalışan bir hadım sürüsü sarayın içinde işveli bir şekilde salınmaktadırlar (Wang, 2012, s. 166-172).

Bütün bu görece bayağı görevler dışında, hadımların şüphesiz en meşhur görevleri imparatorluk haremını korumak ve hükümlan imparatora bağlı olarak sayıları yüzleri hatta binleri bulan imparator eşleri ve cariyelerine hizmet etmektir. Hadımlar güçlü bir erkek hükümdarın eşleri ve kendisi için güvenli ve güvenilebilir koruyuculara ihtiyaç duyduğu, çok

eşli bir topluma uygunlardı. Buldukları muğlak cinsiyet kategorisi, hadımların erkek ve kadın dünyaları arasında özgürce geçiş yapmasına imkân tanıyordu. Hadımlar ile harem üyeleri ya da diğer saray kadınları arasındaki cinsel ilişkilere dair hatırı sayılır ölçüde bulgu vardır. Kadın bakış açısıyla, hadım hizmetliler güvenilir doğum kontrol yöntemleri olmadığı bir dönemde önemli bir kaygı olan hamilelik tehdidi olmaksızın cinsel haz sağlayabiliyorlardı. Hatta bazı durumlarda, imparatorların ve diğer saray otoritelerinin bu tür cinsel ilişkilerin oluşumundan haberdar oldukları bile öne sürülmüştür. Onların en önemli önceliği sarayda oluşacak bütün cinsel oyalanmaları kontrolden ziyade, bütün evlatların sorgulanamayacak biçimde imparatorun soyundan olmasıydı (Tougher, 2002). Belki de şaşırtıcı olarak, David Hester “hadımların sıklık açısından, evrensel olarak hem erkek hem de kadınlarla uyguladıkları cinsel eylemlere elverişli olabilmesiyle karakterize edildiğini” şiddetle savunuyordu (Hester, 2005, s. 18). Sarayda cinsel ilişkiye girmekle birlikte, bazı Çinli hadımlar evlenmiş, evlat edinmiş ve kendileri de cariye bulundurmışlardır (Jay, 1993, s. 459-478).

Hadımlara ait görev tanımında imparatorun cinsel ilişkilerini yönetmek de vardır. Hükümdarın haremde yer alan cariye ve eşlerin sayısı hanedanlıklara göre farklılıklar göstermektedir. Bu sayılar bazı dönemlerde tıpkı hadımlarda olduğu gibi ütöpik sayılara ulaşmaktadır. Hadımların bu alandaki ilk görevi hareme girecek kadınları seçmekle başlar. Ji Xiaolan “Yasak Şehir” adlı eserinde bu bilgiye değinmiş ve Marliave şu şekilde aktarmıştır;

“İç sarayın baş hadımlarından biri, o sene yaşları on üç ila on altı arasında değişen beş bin genç kıza huzuruna kabul eder ve bunların içinden bin tanesi anında elenir. Ertesi gün, bu kızların genel hatlarını tekrar gözden geçirir ve gözlerinde, kulaklarında, ciltlerinde en ufak bir kusur bulunduğu takdirde onları da ayırır. Daha sonra, seslerinin tatlılığını sınamak için onları konuşturur, kendilerini tanıtmalarını ister. Geriye üç bin aday kalır; kolları, ayakları ve yürüyüşlerinin endamı yakın bir incelemeye tabi tutulur çünkü Çinliler kadınların yürüyüşlerine büyük önem verirler. İşlemlerin bundan sonrası saray görevlisi bir kadın tarafından gerçekleştirilir: kızlar gözden uzak bir odada soyulur, koklanır ve tüm eklemeleri elle yoklanır. Sonuçta geriye üç yüz genç kız kalır. Bunlar, davranışlarının, zekalarının ve imparator cariyesi olabilme yeteneklerinin incelenmesi için bir ay boyunca sarayda tutulurlar. Sonunda, her bakımdan mükemmel sayılan elli tanesi, cariye unvanına sahip olmaya ve imparatorun planlı lütuflarını beklemeye hak kazanır.” (Marliave, 2015, s. 38)

Zhou Hanedanlığı döneminde sarayda yüz civarında kadın bulunurken, Ming Hanedanlığında kadınların sayısının dokuz bine ulaştığı söylenir. Bu da dönemde kaydedilen yüz bin hadımın gerekliliğini açıklamaya yeterlidir. Bunlara nazaran Qing Hanedanlığının sondan birinci imparatoru Guangxu 光□帝 sadece bir eşi ve iki cariyesiyle en az kadına sahip olarak tarihte yerini almıştır.

Hükümdar tarafından huzuruna kabul edilen cariye özel bir hazırlık seansından geçer ve tahtirevanda ya da bağlanmış ayaklarının acısından dolayı hadımın sırtında odaya taşınır. Bekleme bölümünde “Kırmızı Fırça” denen hizmete ait hadımlar, kadının ismini, buluşmanın gün ve saatini kaydeder. Başka bir hadım ise ilişkiyi izlemekle görevlendirilir. Bunun amacı olası bir döllenmenin kaydını tutabilmektir. Normal kurallar altında imparator ayda sadece bir kez, o da dolunay gecesinde cariyeleriyle birleşmelidir. Bütün bunların sonucunda imparator hadımlar tarafından tutulmuş ilişkinin tutanaklarını imzalamak zorundadır. Bundan sonra hükümdarın banyo seremonisi gelmektedir ki bu da hadımlar tarafından özenle gerçekleştirilmektedir (Marliave, 2015, s. 39).

Daha önce de belirttiğimiz gibi dünya tarihinde hadım etme operasyonlarından, hadımların görünüş ve karakteristik özelliklerine dair bilgi alabildiğimiz en detaylı kaynaklar

Çinli hadımlar üzerinedir. Kısaca bunlardan bahsetmek gerekirse; Yasak Şehir'in batı kapısının dışında *changzi* 廠子 adı verilen bir kulübe hadım etme operasyonları için ayrılmıştır. Burada hadım etme operasyonlarını gerçekleştiren uzmanlara *daozi jiang* 刀子匠 denilmektedir. Bu özel uzmanlar, her hadım karşılığında hadımın bizzat kendisinden ücret alarak mesleklerini icra etmektedir. *Chang zi* aynı zamanda uzmanların yanında çıraklık yapanların bu mesleği öğrendikleri bir okul işlevi de görmektedir. Zira ölüm oranlarının çok yüksek olduğu hadım operasyonları, dönemin tıp bilgisi göz önünde bulundurulduğunda oldukça gelişmiş teknikler çerçevesinde gerçekleştirilmekte ve bu tekniklerin uygulanması ciddi bir uzmanlık gerektirmektedir. Operasyon sonunda kalan parçaların saklanması da ayrıca bir önem taşımaktadır. “*Bao*” yani “hazine” adı verilen bu parçalar hadımların mevkilerinde ilerlemeleri için bir kanıt niteliği taşımaktadır. Ayrıca söz konusu parçaların dini bir işlevi de bulunmaktadır. Çünkü Çinliler için vücut bütünlüğünün korunması hadımın ölüm sonrası hayatı için bir zorunluluktur bu nedenle *bao*'nun ölen hadımla birlikte gömülmesi gerekmektedir. Çin'de hadımların giyimleri, duruşları, tavırları ile kendilerine özgü niteliklerini ortaya koyan geleneksel uygulamaları mevcuttur. Örneğin hadımların *paozi* 袍子 adı verilen uzun gri elbiseleri, *guazi* 褂子 adında kısa koyu mavi ceketleri ve siyah pantolonları vardır. Bu koyu renkli ve kasvetli kıyafetin bir de şapkası bulunmaktadır. Yürüdüklerinde hafifçe bir tarafa doğru eğilimlidirler, kısa ve edalı adımlar atarlar. Diğer taraftan hadımlar, hadım edilmenin zorunlu fizyolojik sorunları ile de başa çıkmak zorundadırlar. Bunlar arasında yatak ıslatma, rahatsız edici bir ses tonu, hızlı kilo alma ve verme, hızlı yaşlanma gibi durumlar sayılabilir. Hadımların bu özellikleri onların toplum içinde hor görülmelerine de sebep olmaktadır. Tüm bu faktörler hadımların kişilik özelliklerine de etki etmektedir. Hadımlar çoğunlukla hassas, duygusal, yumuşak başlı ve barışçıl olsalar da çok çabuk öfkelenilmekte ve toplumsal konularının verdiği güçle diğerlerine ciddi zararlar verebilmektedirler. Sosyal açıdan hadımların temel özellikleri arasında kendi aralarında sergiledikleri güçlü dayanışma, hayırseverlik ve cömertliklerine duyulan saygı gibi olumlu; akyon bağımlılığı, kumar alışkanlığı gibi olumsuz nitelikler sayılabilir. Ancak hadımlar üzerine yapılan bu genel sınıflamalar dışında hadımların her dönemde farklı özellikler gösterdikleri ve bazılarının güçlü karakterleri ile tarihte çok önemli roller üstlendikleri de göz önünde bulundurulmalıdır (Görez, Üçüncü Cinsiyetin Dünyası: Çinli Hadımlar, 2016, s. 76-86).

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Sonuç olarak hadımların tarihi uzun ve köklü bir serüvene sahiptir. Buldukları coğrafyalar ne kadar uzak olursa olsun birçok medeniyette statüleri ya da hadımlık sebepleriyle ortak paydada buluşmuşlardır. Bu çalışmaya konu olmuş Çin ve Osmanlı İmparatorluklarındaki hadım politikası ilk bakışta saray içinde olmaları münasebetiyle aynı kategoride değerlendirilebilecek olsa da yapılan çalışma farklarını da ortaya çıkarmıştır.

Hadımların şüphesiz her iki medeniyette de imparatorlar tarafından istenmesinin en büyük nedeni bu kişilerin üreme yetilerinin bulunmamasıdır. Hanedan kadınları ile cinsel münasebete giremeyecekleri için “saf kan” soyun devamından şüphe duyulmamıştır. Osmanlı tarihi kayıtları her ne kadar bu konu hakkında detaylı bilgi vermemiş olsa da Çin tarihinde durum çok da iç açıcı değildir. En azından hadımların harem kadınları tarafından kullanıldıkları bilinmektedir. Osmanlı da ise III. Murad döneminde Ak Ağalardan zencilere geçişin tercih edilmesi belki de Osmanlı'nın kendinden önceki Çin İmparatorluklarında yaşanan bu olayların tedbiri niteliğinde görülebilir.

Osmanlı İmparatorluğunda yer edinmiş hadımları dünya tarihindeki örneklerinden ayıran en önemli özellik şüphesiz Osmanlı tebaasından kimsenin hadım edilmemiş olmasıdır. Çin tarihinde ise bu durum tamamen farklıdır. Savaş esirleri ya da rehin olarak alınmış kişiler hadım edildikten sonra hiçbir şekilde saray içerisinde çalıştırılmamış bunun yerine saraya

sadece Çinli hadımlar yerleştirilmiştir. Osmanlı'nın bu uygulamadaki sebebi hadımlığın İslam dini kuralları ile ters düşmesi ve kesinlikle onaylanmamış olmasıdır. Bu durumu Konfüçyüs ilkelerine bağlı Çin halkı için düşündüğümüzde temel kaide aynı olmakla birlikte, uygulamada herhangi bir hassasiyet görülememiştir. Konfüçyüs ilkelerine göre kişi asla anne babasından ona miras kalan bedenine zarar veremez, bu ana babaya saygının temel kuralıdır. Ancak, aşırı fakirlik bu düşünceye sahip aileleri bile kendi çocuklarını hadım etme hırsından geri koymamıştır. Hadımlar sadece ölümden sonraki dünyada eksiksiz olabilmek için kesilen uzuvlarıyla gömülmekle yetinmişlerdir.

Hadımların sayıları ve rolleri her iki medeniyette de oldukça farklıdır. Harem içerisinde görevli olan Osmanlı hadımlarının sayıları abartılı batılı kaynaklarda 500-1000 arası şeklindeyken, Çin tam bir hadımlar imparatorluğu kurmuş, hadımların sayıları kimi dönemde 100000'leri bulmuştur. Bu sebeple hadımların çalışma yerleri de Çin sarayında oldukça çeşitlilik göstermektedir, fakat bu durumun Çin tarihindeki etkileri maalesef çok da olumlu değildir. Soylarının olmaması sebebiyle tercih edilen hadımlar, hükümdarların onların iktidarı devirmesinden korkmadıkları için tercih sebebi olmuşken, buna karşılık, Çin tarihinde eksikliklerini iktidar arzularıyla kamçılayan ve imparatorluktaki en yüksek görev mertebelerine ulaşmış olan hadımlar da mevcuttur. Hatta bazı hadımlar *de facto* olarak ülkeyi yönetme gafletinde dahi bulunmuşlardır. Osmanlı sarayında ise hadımların gücü harem içerisindeki kadınların entrikalarına malzeme olacak kadardır, eğer daha fazlası varsa dahi Osmanlı tarihçileri, Çin tarihçileri kadar açık bir şekilde dile getirememişlerdir.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Akgündüz, A. (2012). *Tüm Yönleriyle Osmanlı'da Harem*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Altındal, M. (1993). *Osmanlı'da Harem*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Anderson, M. M. (1990). *Hidden Power*. New York: Prometheus.
- Birch, C. (1965). *Anthology of Chinese Literature from Earliest Times to the Fourteenth Century*. New York: Grove Press.
- Görez, F. (2016). Üçüncü Cinsiyetin Dünyası: Çinli Hadımlar. *International Journal of Social and Educational Sciences*, 3(6), 76-86.
- Görez, F. (2017). *Çin Tarihinde Hadım Olgusu ve Hadımların Hanedanlık Yönetim Sistemindeki Etkileri*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hathaway, J. (2014). *Osmanlı Sarayının En Ünlü Haremağası Hacı Beşir Ağa*. İstanbul: Kitap yayınevi.
- Heredotos. (2011). *Tarih*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Hester, D. J. (2005). Eunuchs and the Postgender Jesus: Matthew 19:12 and Transgressive Sexualities. *28(1)*, 11-25.
- Hucker, C. O. (1961). *The Tradition Chinese States in Ming Times (1368-1644)*. Tucson: Tucson University of Arizona Press.
- Jay, J. W. (1993). Another Side of Chinese Eunuch History: Castration, Marriage, Adoption and Burial. *Canadian Journal of History*, 28(3), 459-478.
- Marliave, O. (2015). *Hadımların Dünyası – Çağlar Boyunca Hadımlık*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Mitamura, T. (1992). *Chinese Eunuchs*. Japan: Turtle Company.
- Osmanoğlu, A. (2013). *Babam Sultan Abdulhamit*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Penzer, N. M. (2014). *Harem*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Stent, G. C. (1877). Chinese Eunuchs. *Journal of the North China Branch of the Royal Asiatic Society*, 1-33.

- Şimşirli, A. (2016, 03 15). *Harem Ağaları*. <http://ahmetsimsirgil.com/harem-agalari/> adresinden alındı
- Tang , Y. (2013). *Tujie Lidai Huanguan Quanzhuan □解□代宦官全□ (Grafiklerle Antik Hadım Biyografileri)*. Pekin: Nei Meng Gu Wen Hua Chubanshe.
- Tougher, S. (2002). *Eunuchs in Antiquity and Beyond*. Swansea: Classical Press of Wales.
- Tsai, S. H. (1996). *The Eunuchs in the Ming Dynasty*. New York: State University of New York Press.
- Uluçay, Ç. (2013). *Harem*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1988). *Osmanlı Devleti'nin Saray Teşkilatı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Wang, Y. D. (2012). *Di San Xing Shi Jie: Zhon Guo Tai Jian Kao (第三性世界: 中国太□考) (Üçüncü Cinsiyetin Dünyası: Çinli Hadımların Sınavı)*. Pekin: Dongfang Chubanshe.
- Xu, J. (2014). *Zhong Guo Gu Dai Tai Jian (中国古代太□) (Antik Çin Hadımları)*. Pekin: Zhongguo Shangye Chubanshe (中国商□出版社).
- New York Times* 20.12.1996. (2017, 04 15). <http://www.nytimes.com/1996/12/20/world/the-death-of-the-last-emperor-s-last-eunuch.html> adresinden alındı
- Kur'an, Nisa, Ayet 119*. (2018, 02 21). http://www.kuran.gen.tr/?x=s_main&y=s_middle&kid=3&sid=4 adresinden alındı

Extended Summary

This study is a comparison of the eunuchs in the history of the Ottoman Empire and China. It aims to clarify the similarities and differences of how eunuchs were obtained by the palace and how they were employed. Institution of eunuchs appears in different societies throughout history and may be seen in some even today. The influence of eunuchs on historical events were first seen in 8th century both in the east and the West. The last eunuchs went extinct in the latter half of the 20th century. The eunuchs of the Forbidden City in Beijing and of Istanbul during the final years of the Ottoman Empire were all employed by various masters and they were all abandoned after the proclamation of the republic in both countries.

The beginning of the employment of Harem Eunuchs can not be pinpointed but generally believed to began after the construction the Edirne Palace. Their numbers increased after the Fall of Constantinople in 1453. The main difference of the Ottoman eunuchs was that none of them were castrated by the Ottomans and all were bought as slaves from Central Africa and Habesh. The eunuchs in the Ottoman palace were divided in two as the white eunuchs and the black eunuchs. The employment of the eunuchs in Chinese history came much earlier than the Ottomans or other civilizations. The first appearance of eunuchs appears to be a consequence

of armed conflict. The vanquished enemies were castrated as an act of vengeance or with the belief that such method may make people easier to be managed. The first recorded employment of eunuchs as harem guards was during the reign of Qin Shi Huang Di of the Qing Dynasty (221 BC – 206 BC). Being a eunuch was sometimes a career choice forced upon someone as a consequence of extreme poverty and the harsh deprivation of any other options. The authority of palace eunuchs were quite wide.

The main reason to employ eunuch both in the Chinese and the Ottoman harems was the lack of their reproduction capacity which would prevent them from having any sexual relationships with the women of the harem and therefore protecting the royal bloodline. Though the Ottoman records do not elaborate their status, Chinese records offer a grim picture. The eunuchs were known to be used and abused by the women of the harem. The Ottomans' decision to employ black eunuchs instead of Ak Aghas (literally White Lords who were Chief Eunuch of the Harem of white origin) during the reign of Murad III seems to be a precaution for the events that took place in China. The main difference between the Ottoman eunuchs and the eunuchs of other civilizations was that none of the Ottoman eunuchs were originally Ottoman subjects. There is a completely practice in China. The captives of war or hostages were never let in to the palace even after they were castrated and only Chinese eunuchs were employed in the palace. The practice in the Ottoman Empire was different because castration was not approved by Islam. While the same is true for the Chinese who followed Confucianist principles, they seemed to ignore such principles in practice.

The numbers and the roles of eunuchs in both civilizations differed greatly. While exaggerated western accounts provide the number of Ottoman eunuchs to be between 500 to 1.000, one may claim that the eunuchs of Chinese palace formed their own empire with their numbers sometimes reached as many as 100.000. This is why the posts held by the eunuchs in the Chinese palace varied greatly but this did not bring any positive outcomes in Chinese history. The emperors who were assured that the eunuchs who could not reproduce, were not a threat for their reign preferred to employ them but there are many eunuchs in Chinese history who developed great ambitions in place of their deficiencies and held the highest posts in the government. Some eunuchs even became *de facto* rulers of the empire. The power of the eunuchs in the Ottoman Empire seems to be limited to become subjects in the intrigues of the harem women. Even if there was more to their power, the Ottoman chroniclers did not provide such details as elaborate as their Chinese counterparts.